

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan selvitykset vuoden 2022 arviointikertomukseen

1.1.1 Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2022 sitovien tavoitteiden toteutumisesta (tiivistelmäkohta 1)

Sisältökohdat ja huomiot kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kannalta:

Tilinpäätöksen raportoinnin mukaan vuoden 2022 sitovista tavoitteista toteutui täysin 12 tavoitetta. Osittain toteutuneita tavoitteita oli 15 ja 11 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kahden tavoitteen toteutumisesta ja kiinnitti lisäksi huomiota joidenkin tavoitteiden toteutumisen mittaamiseen. Selkeä mittarointi antaa hyvän lähtökohdan tavoitteiden arvioinnille ja tuo esiin sen, onko toiminta vienyt asioita toivottuun suuntaan.

Sitova tavoite 16. Laajennetaan lapsille ja nuorille suunnattua harrastustoimintaa ja parannetaan harrastusmahdollisuuksia. Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria: Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, prosentti (Kouluterveyskyselyn osio kohdennetulle alueelle).

Harrastusten Vantaa -hankkeeseen osallistuneet, joille kyseessä on ainoa harrastus, lukumäärä. (kysely osallistuvien perheille).

Ensimmäisen mittarin raportoinnissa todetaan, että vuonna 2022 tehdyn kohdennetun kyselyn tulokset eivät ole vertailukelpoisia tavoitearvoihin, jotka on saatu kouluterveyskyselystä. Koska toteuma-arvot eivät ole vertailukelpoisia tavoitearvoihin ei tavoitteen ensimmäisen mittarin toteutumista voi arvioida.

Tavoitteen toisessa mittarissa tarkasteltiin, miten suurelle osalle osallistujista kyseessä oli ainoa ohjattu harrastus. Lähtötaso oli 32 prosenttia ja tavoitetaso, että osuus kasvaa. Toteuma oli 34 prosenttia, joten tavoitteen toinen mittari toteutui. Tavoite voidaan katsoa osittain toteutuneen.

Sitova tavoite 21. Vantaalaiset kokevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, yksinäiseksi itsensä kokevien osuus vähenee.

Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria:

- Tuntee itsensä usein yksinäiseksi % (Kouluterveyskyselyn osio kohdennetulle alueelle).
- Osallisuusindikaattori (osallisuuskysely).

Ensimmäisen mittarin kohderyhmä on hyvin rajattu (kohdekoulujen 4. ja 5. -luokkalaiset sekä 8. ja 9. -luokkalaiset). Tarkastuslautakunta on huolissaan mittarin yksinäisiksi itsensä tuntevien määrästä. Toisen mittarin osallisuuskyselyn mukaan osallisuuden kokemukset olivat laskeneet vuoden 2022 alusta vuoden 2022 loppuun. Tarkastuslautakunta on huolissaan osallisuuden kokemuksen laskusuunnasta ja pitää tärkeänä, että tulokset analysoidaan.

Sitova tavoite 35. Henkilöstön työhyvinvointi ja palautuminen työpäivän aiheuttamasta rasituksesta paranee.

Tavoitteeseen liittyy kolme mittaria:

- Palautuu hyvin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta (Kunta10).
- Työyhteisö on tavoitteellinen (Kunta10).

- Mielenterveysperusteiset sairauspoissaolot vähenevät (mielenterveysperusteinen sairauspoissaoloprosentti).

Tavoitteen kolmesta mittarista kaksi ei toteutunut lainkaan ja yhdessä mittarissa päästiin vain osittain tavoitearvoihin, näin ollen tavoite ei toteutunut lainkaan.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, tavoitteiden 16, 21 ja 35 osalta seuraavaa:

Tavoite 16: Tavoitteena oli mitata harrastustarjonnan kehittymistä ja sen kohdentumista niihin, joilla ei vielä ole harrastusta pilotin kohteena olleessa koulussa. Ensimmäisen mittarin osalta kysymyksen sisältö vaihtui kyselyiden välillä, joten mittarin asetannassa osin epäonnistuttiin. Lähtötasoksi ilmoitettiin kouluterveyskyselyn tulos kysymyksestä, jossa harrastaminen pitää sisällään ohjatun toiminnan lisäksi myös omatoimisen tekemisen. Pilottikoululle suoritettu arviointikysely pyrittiin rakentamaan selkeäksi ja kysymysten sisältö helposti ymmärrettäväksi. Siinä harrastaminen rajattiin vastaajien osallistumista ohjattuun harrastustoimintaan. Kyselyn perusteella ilman ohjattua harrastusta olevista suuri osa ei halua ohjattuun harrastukseen. N. 15 % vastaajista ei tiedä harrastusmahdollisuuksista tai itseä kiinnostavaa harrastusta ei ole riittävän lähellä saatavilla. Harrastusten Vantaa –hankkeen tuottamat harrastukset ovat kohdistuneet tavoitteen mukaisesti niihin, joilla ei ole muutoin harrastusta.

Tavoite 21, toinen mittari: Osallisuuskysely toteutetaan vuosittain 2000 vantaalaisen satunnaisotannalle. Vastaajamäärä on vaihdellut 555–367 välillä. Vuoden 2022 lopussa kerätyssä aineistossa vaikuttaa olevan edellisiä enemmän palkkatyön ulkopuolella olevia, hyvinvointinsa ja taloudellisen tilanteensa haastavaksi kokevia kuin edellisissä kyselyissä. THL on todennut näiden seikkojen korreloivan osallisuuden kokemuksen kanssa. Kaupungin toiminnassa ei ole tapahtunut suuria muutoksia kyselyjen välillä, joten kyseessä voi olla otokseen tai yleiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyvä muutos. Tätä indikoisi myös se, että kyselyn perusteella vantaalaiset ovat kuitenkin tyytyväisiä kaupungin järjestämiin osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Tyytyväisten osuus oli kasvanut viime vuodesta ja 38 % vastaajista oli jokseenkin tai erittäin tyytyväisiä. Osallisuuskyselyn toteuttamista laajemmalla otannalla selvitetään syksyllä 2023.

Tavoite 35: Kaupunkikulttuurin toimiala pääsi osaltaan tavoitteeseen tavoitteellisuuden osalta, tulos kohentui edelliseen Kunta10-kyselyyn nähden. Työpäivän rasituksesta palautuminen puolestaan heikkeni. Tähän on pyritty vaikuttamaan työmääriin puuttamalla ja resursointia parantamalla.

3.1 Liikuntapalvelut ja hyvinvoinnin edistäminen (tiivistelmäkohta 6)

Johtopäätökset:

Tuloskortissa asetettuja tavoitteita on edistetty. Talouden toteumaan vaikuttivat korona, rekrytointihaasteet sekä alkuvuoden vähentyneet kävijämäärät uimahalleissa ja kuntosaleilla.

Vuonna 2022 vakanssien täyttöaste oli 94 prosenttia. Saatavuuden kannalta kriittisimpiä ammattiryhmiä ovat uimarantojen valvojat, liikuntapaikkojen hoitajat, uimahallityöntekijät, liikunnanohjaajat sekä hyvinvointimentoroinnin erityisosaajat. Avoinna oleviin tehtäviin hakevat usein vastavalmistuneet nuoret. Pitkän kokemuksen omaavien työntekijöiden houkuttelu on haastavampaa. Henkilöstön pysyvyys on hyvällä tasolla. Kunta10-tutkimustulokset ovat

kokonaistarkastelussa kehittyneet myönteisesti edellisestä mittauksesta. Työpaineet, koettu stressi ja työn eettinen kuormitus ovat lisääntyneet. Lähijohtaminen on kehittynyt myönteisesti.

Liikuntapalveluilla on tärkeä eriarvoistumista ja syrjäytymistä ehkäisevä rooli. Palvelutarjonta on monipuolista ja siinä on otettu huomioon kaikki ikäryhmät. Yksityiset ja järjestökentän tuottamat palvelut täydentävät kaupungin omaa tarjontaa. Myös maksuttomia palveluja on tarjolla eri puolilla kaupunkia. Pandemia asetti haasteita liikuntapalvelujen tuottamiselle vuosina 2020 ja 2021. Vuoden 2022 aikana on vähitellen päästy kohti normaalimpaa toimintaa, joskaan asiakasmäärät eivät vielä ole palautuneet pandemiaa edeltäneelle tasolle.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta toteaa, että liikuntapalveluilla voidaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään tarjoamalla monipuolisia, osin myös maksuttomia, fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen mahdollisuuksia kaikenikäisille vantaalaisille. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen esteitä torjutaan tehokkaasti. Palvelutuotannossa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon asiakaskunnan moninaisuus, kuten monikulttuurisuus- ja sukupuolikysymykset sekä palvelujen esteettömyys.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että Liikkumisohjelman valmistelu etenee ja tavoitteena on, että ohjelma-asiakirja valmistuu vuoden 2023 aikana. Vantaan liikkumisohjelma on kaupunkitasoinen toimenpideohjelma, jolla vastataan liikkumattomuuden ja fyysisen passiivisuuden haasteisiin. Liikkumisohjelmassa luodaan koko kaupungin yhteiset tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet, joiden avulla lisätään kaikkien asukkaiden arkiliikkumista ja fyysistä aktiivisuutta. Eri puolilla Vantaata on käytössä maksuttomia, vapaassa käytössä olevia ulkokuntosalaja. Kesän 2023 aikana uudet kuntosalit on toteutettu Havukoskelle, Itä-Hakkilaan, Askistoon, Pähkinärinteeseen ja Ilolaan.

Ohjattu ryhmäliikunta tarjoaa monipuolisia ja edullisia harrastamisen mahdollisuuksia työikäisille ja senioreille. Kesäliikunta + syyskauden aloitus syykuun alusta. Lasten liikunnallisia kesäleirejä järjestettiin kymmenessä eri kohteessa.

Tasa-arvoista sporttia -hankkeessa luotiin toimenpidesuosituksia liikuntapalveluiden kehittämiseen siten, että liikuntapalveluissa huomioidaan paremmin erilaiset väestöryhmät sekä vieraskieliset kuntalaiset. Hankkeen aikana liikuntapalveluita tarkasteltiin erityisesti monikielisyden, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmista.

Harrasteliikunnan kohdeavustusta myönnetään vantaalaisiin kohdistuvan harrasteliikuntatoiminnan järjestämiseen. Avustusta voidaan myöntää harrasteliikuntatoimintaan, harrasteliikuntatapahtumiin tai liikuntaleireille. Avustus oikeuttaa tuetun toiminnan osalta myös liikuntatilojen maksuttomiin käyttövuoroihin liikunnan palvelualueen myöntämällä käyttövuoroilla.

Hyvinvointimentorointi on kuntalaisille maksuton liikunta- ja elintapaohjauspalvelu, joka tähtää pysyviin elintapamuutoksiin ja terveystottumusten kohentamiseen. Hyvinvointimentoroinnissa tähdätään pienin askelin kohti pysyviä elintapamuutoksia. Henkilökohtaiselta hyvinvointimentorilta saat tukea muutokseen ja yksilöllistä ohjausta terveellisiin elintapoihin, kuten liikkumisen aloittamiseen, ravitsemukseen ja uneen.

Myönteisen erityiskohtelun toimintaohjelman Lähiöt liikkeessä -osahankkeen tavoitteena on liikkumisen esteiden madaltaminen, eriarvoistumisen ehkäiseminen, alueiden hyvinvointierojen

kaventaminen sekä yhteisöllisyyden lisääminen. Hanke jakautuu kahteen osa-alueeseen: lähiliikuttajiin ja koulujen urheilujoukkuetoimintaan.

Sporttikaveritoiminnan tavoitteena on löytää oppilaille mieluinen harrastus sekä tukea liikunnallista ja terveellistä elämäntapaa.

Kaikilla liikuntapaikoilla on visuaalisesti yhdenmukaiset taulut, joissa kannustetaan ilmoittamaan paikkaan tai palveluun liittyvät huoltopyynnöt (liikuntapaikkojen kunto, rikkoutuneet välineet, valaistus) tai kehitysehdotukset (uudet liikuntapaikat, ohjattu toiminta). Palautteiden ohjautumista kehitetään uudistuvan sähköisen palautejärjestelmän yhteydessä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä on toteutettu lakisääteinen vuosittainen raportointi kaupunginvaltuustolle hyvinvointikatsauksen muodossa. Hyvinvointikatsauksen aiheeksi valittiin "Koettu hyvinvointi ja osallisuus" hyvinvointitilastojen ja -ilmiöiden perusteella. Yhteistyötä hyvinvointialueen ja Keravan kaupungin kanssa on jatkettu tiiviisti. Palveluiden yhdyspintoja on kartoitettu ja pyritty varmistamaan parhaalla mahdollisella tavalla esimerkiksi yhdyspintasopimusten avulla. Yhteistyössä hyvinvointialueen ja Keravan kaupungin kanssa valmistelimme hyvinvointiseminaaria alkuvuodelle 2023.

3.2 Kaupunkikulttuurilautakunnan jakamat avustukset (tiivistelmäkohta 7)

Johtopäätökset:

Kaupunkikulttuurilautakunnan myöntämällä avustuksilla tuetaan järjestöjen, yhdistysten ja muiden yhteisöjen toimintaa, jolla edistetään Vantaan kaupungin strategisten tavoitteiden toteutumista. Tuettava toiminta täydentää myös kaupungin omaa palvelutoimintaa.

Kaupungin myöntämiin avustuksiin liittyviä yleisiä määräyksiä on Vantaan kaupungin hallintosäännössä, jossa kaupunkikulttuurilautakunnalle on annettu omalla tehtäväalueellaan päätösvalta myöntää avustuksia ja apurahoja sekä hyväksyä kyseisten avustusten ja apurahojen myöntämisperiaatteet. Avustusten ja apurahojen yleiset myöntämisperiaatteet on hyväksytty kaupunginhallituksessa, ja kaupunkikulttuurilautakunta on hyväksynyt niitä täydentävät palvelualueidensa avustuslajeille laaditut avustuslajikohtaiset myöntämisperiaatteet. Myöntämisperiaatteet ohjeistavat koko avustusprosessia hakuvaiheesta käyttöselvityksen tekoon. Myöntämisperiaatteissa on esimerkiksi määritelty, millaista toimintaa avustetaan, mitä eri avustusten saaminen edellyttää ja miten avustusten käyttöä valvotaan. Tietoa kaupunkikulttuurilautakunnan myöntämistä avustuksista, niiden myöntämisperusteista ja hakemisesta on saatavilla useissa kanavissa.

Järjestöjen toiminta täydentää osittain kaupungin omaa palvelutoimintaa, joten järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja järjestöjen tukeminen on tärkeää. Monelle järjestölle kaupungin avustukset saattavat olla tärkein rahoitusmuoto ja edellytys toiminnan ylläpitämiseksi

Suosituks:

On tärkeää varmistaa, että avustusprosessi on sujuva ja että tietoa avustuksista ja niiden hakemisesta on hyvin saatavilla.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että avustusprosessin sujuvuuteen kiinnitetään huomiota ja sitä kehitetään mm. Sähköisen hakujärjestelmän uusimisen avulla. Tiedottamiseen ja hakijoiden tukea vahvistetaan järjestämällä säännöllisesti mm. avustusinfoja, järjestöfoorumeita sekä digitukea tarjoamalla.

7 Vuoden 2021 arviointikertomushavaintojen seuranta

Nuorisopalveluiden osalta tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota monikulttuurisuusosaamisen varmistamiseen. Kaupunkikulttuurin vastauksessa kerrotaan, että työssäoppimisen ja oppisopimuskoulutuksen avulla pyritään saamaan alalle myös monikulttuurisen väestön edustajia. Huolestuttavaa on, että henkilöstön saatavuus on vaikeutunut edellisen arviointikertomuksen ja siihen annettujen vastausten jälkeen.

Tarkastuslautakunta käsitteli myös **kirjastopalveluiden** roolia ja rohkaisi yhä laajempaan yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Toimiala toteaa ottavansa suosituksen huomioon palveluiden kehittämisessä. Uutta yhteistyötä on luotu jo vuoden 2022 aikana esimerkiksi neuvolan kanssa.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että nuorisopalveluissa tehdyt toimenpiteet kevään 2023 aikana ovat pureet ja henkilöstön saatavuuteen liittyviin haasteisiin on saatu huomattavaa parannusta. Valtaosa paikoista on täytetty ja rekrytoinnissa oleviin tehtäviin tulee yhteydenottoja ja hakemuksia.

Kirjastopalvelut on vuoden 2023 alussa käynnistänyt Makuja kielelle –hankkeen, jossa kohderyhmänä ovat erityisesti avoimet kohtaamispaikat, jotka ovat hallinnollisesti osa varhaiskasvatusta. Hankkeen tavoitteena on monikielisten perheiden lukemisen edistäminen, ja kirjastojen palvelut ovat tavoittaneet avoimen kohtaamispaikan kautta uusia asiakasryhmiä. Vuonna 2023 aloittaa Lukustartti-hanke, jossa kohderyhmänä ovat erityisesti neuvolat. Lisäksi kirjasto on hakenut yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa opetushallituksen kaksivuotisen rahoituksen Vantaadu lukemiselle -yhteistyöhön, jossa kohteena on varhaiskasvatuksen ryhmät, hanke ajoittuu vuosille 2023–2025.

Keväällä 2023 käynnistynyt kirjaston nuorten ryhmä on aktiivisesti yhteyksissä nuorisopalveluihin kontaktien saamiseksi, ja Oma tila -hankkeen tapahtumia on tehty yhdessä. Neuvova Vantaa -verkosto on ollut monikielisyystyön yhteistyökumppani ja MEK-ohjelman suomen kielen opetusta on suunniteltu yhdessä Aikuisopiston ja työllisyyspalveluiden kanssa.

Organisatorisesti kirjastopalvelut ovat muodostaneet uuden yhteisen palvelualueen kulttuuripalveluiden kanssa vuoden 2022 alusta lähtien, mikä tarjoaa uusia yhteistyömahdollisuuksia.